

فصلنامه علمی مطالعات قدرت نرم

نقش ارزش‌های انقلابی در تحقق قدرت ملی در منظومه فکری - راهبردی آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)

محمد عارف فصیحی دولتشاهی^۱

۴۲

دوره ۱۵، شماره ۳، پیاپی ۴۲
پاییز ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴-۰۹-۰۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴-۰۹-۱۴

صص: ۳۹-۱۸

شابا چاپی: ۵۵۹۹-۲۲۲۲

رتبه علمی

ب

پورتال مجله گواهی‌دار
JOURNALS.MSRT.IR

چکیده

این مقاله به تحلیل نقش ارزش‌های انقلابی در تحقق قدرت ملی در منظومه فکری - راهبردی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) می‌پردازد. سؤال اصلی پژوهش این است که درنگاه راهبردی آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) ارزش‌هایی انقلابی چه نقشی در تحقق قدرت ملی ایفا می‌کند؟ پاسخ احتمالی این است که وی این ارزش‌ها را نه به صورت نمادین یا اخلاقی صرف، بلکه به عنوان ارکان اصلی قدرت ملی می‌داند و در گفتمان راهبردی خود، این ارزش‌ها را به عنوان مبنای سیاست‌گذاری کلان کشور معرفی می‌کند. روش تحقیق، تحلیل محتوای متنی کیفی است و جمع‌آوری داده‌ها شامل بیانات، سخنرانی‌ها و متون رسمی ایشان از منابع معتبر است. تحلیل با کدگذاری مفاهیم کلیدی، دسته‌بندی مؤلفه‌ها و تبیین روابط میان ارزش‌های انقلابی و قدرت ملی انجام گرفته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) در گفتمان خود، به طور مستمر بر اهمیت ارزش‌های انقلابی در تحقق قدرت ملی تأکید دارند. ایشان بر این باورند که قدرت ملی نه تنها در توانمندی‌های اقتصادی و نظامی، بلکه در پابندی به این ارزش‌ها و تحقق آن‌ها در عرصه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی و سیاسی نهفته است. قدرت ملی از ترکیب مؤلفه‌های مادی و معنوی به دست می‌آید. استقلال مانع نفوذ خارجی است؛ عدالت ایجاد رضایت عمومی می‌کند؛ مشارکت مردمی ظرفیت‌های داخلی را فعال می‌سازد؛ ایمان دینی روحیه مقاومت را تقویت می‌کند و ظلم‌ستیزی وجه تمایز بین‌المللی کشور را ارتقا می‌دهد. این نتایج تأکید می‌کند که قدرت ملی در گفتمان انقلاب اسلامی تنها با ترکیب ارزش‌های انقلابی و سیاست‌گذاری راهبردی تحقق می‌یابد.

واژه‌های کلیدی:

قدرت ملی؛ آرمانگرایی واقع بین، ارزش‌های انقلابی؛ آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، قدرت نرم

مقدمه و بیان مسئله

قدرت ملی یکی از مفاهیم بنیادین در تحلیل سیاست‌گذاری کلان و راهبردی کشورها به‌شمار می‌آید. این مفهوم مجموعه‌ای از ظرفیت‌ها، منابع، انسجام داخلی، مشروعیت سیاسی، توانمندی اقتصادی و اقتدار فرهنگی و نظامی را دربر می‌گیرد که به یک کشور امکان می‌دهد منافع خود را در سطوح ملی و بین‌المللی پیگیری و از آن دفاع کند.

در جمهوری اسلامی ایران، قدرت ملی صرفاً بر پایه مؤلفه‌های مادی و کلاسیک تعریف نمی‌شود، بلکه بر مبنای اعتقادی، ارزشی و ایدئولوژیک نیز استوار است. به‌ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مفاهیمی چون استقلال، مقاومت، عدالت‌خواهی و معنویت — که از ارزش‌های انقلابی محسوب می‌شوند — به‌عنوان عناصر کلیدی در تقویت قدرت ملی مطرح شده‌اند و بر نوع نگاه نظام اسلامی به مسائل داخلی و جهانی تأثیر مستقیم گذاشته‌اند.

در این چارچوب، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) افزون بر پایه‌های مادی قدرت ملی، بر زیرساخت‌های ارزشی آن نیز تأکید ویژه دارند. از منظر ایشان، ارزش‌های انقلابی نه‌تنها ریشه در باورهای دینی ملت ایران دارند، بلکه نقشی مستقیم در افزایش توان ایستادگی در برابر تهدیدها و فشارهای بین‌المللی ایفا می‌کنند. ایشان همواره تأکید کرده‌اند که اقتدار یک ملت صرفاً در قدرت نظامی یا اقتصادی خلاصه نمی‌شود، بلکه به میزان پابندی به اصول انقلابی، مشارکت مردمی، روحیه جهادی و مقاومت فرهنگی نیز وابسته است.

بر این اساس، گفتمان رهبری مبتنی بر راهبردی است که می‌توان آن را «آرمان‌گرایی واقع‌بینانه» نامید؛ یعنی پیگیری اهداف متعالی انقلاب اسلامی با تکیه بر واقعیت‌های موجود، ظرفیت‌های ملی و شناخت دقیق محیط منطقه‌ای و بین‌المللی.

در شرایط کنونی که جمهوری اسلامی ایران با چالش‌های متنوعی در عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، امنیتی و فرهنگی مواجه است، ضرورت بازخوانی و بازتعریف مؤلفه‌های قدرت ملی با رویکردی درون‌زا و مبتنی بر ارزش‌های انقلابی بیش از پیش احساس می‌شود. بی‌توجهی به این ارزش‌ها، ممکن است موجب تضعیف انسجام ملی و از دست رفتن سرمایه‌های راهبردی کشور در مواجهه با تهدیدات پیچیده‌ی نظام سلطه گردد. از این رو، تبیین جایگاه این ارزش‌ها در ساخت قدرت ملی نه‌تنها یک نیاز نظری، بلکه ضرورتی راهبردی برای حفظ ثبات، اقتدار و استقلال کشور به‌شمار می‌آید.

در این مقاله، با تمرکز بر اندیشه‌های راهبردی رهبر معظم انقلاب، تلاش خواهد شد نقش ارزش‌ها در تحقق قدرت ملی بررسی شده، الزامات تحقق آن در شرایط کنونی تبیین شود و نسبت آن با آرمان‌گرایی واقع‌بینانه، به‌عنوان چارچوب نظری این دیدگاه، مورد تحلیل قرار گیرد.

مبانی نظری: نظریه «آرمان‌گرایی واقع‌بین» در منظومه فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)

نظریه «آرمان‌گرایی واقع‌بین»^۱ تلاشی است برای ایجاد تعادل میان دو رویکرد اصلی در سیاست‌گذاری: «واقع‌گرایی» و «آرمان‌گرایی». رویکرد واقع‌گرایی^۲ بر منافع ملی، قدرت و امنیت تأکید دارد و در تضاد میان منافع فردی و جمعی، خودمحوری غالب می‌شود. در این رویکرد، منافع محور اصلی سیاست است و دولتمردان بر اساس مفهوم منافع، در چارچوب قدرت می‌اندیشند و عمل می‌کنند (مشیرزاده، ۱۳۹۷: ۱۶). در نظریه آرمان‌گرایی، بر اصول اخلاقی، حقوق بشر و همکاری بین‌المللی تأکید می‌شود و دیگران به‌عنوان کنشگران و سوژه‌های اخلاقی مورد توجه قرار می‌گیرند. (Doyle 2012: ۵۵) نظریه «آرمان‌گرایی واقع‌بین» سعی دارد تا این دو رویکرد را ترکیب کرده و به یک سیاست متوازن و مؤثر دست یابد. در این چارچوب، همان‌گونه که بر مصلحت‌گرایی و منافع کلان جامعه توجه می‌شود، بر ارزش‌های اساسی نیز تأکید می‌گردد. این رویکرد نوعی نهادگرایی است که ضمن تأکید بر صلح‌گرایی نهادینه، بهره‌گیری از قدرت در راستای منافع بشریت را مورد تأکید قرار می‌دهد. گفتمان آرمانگرایی واقع‌بین را می‌توان نوعی نهادگرایی^۳ دانست که ضمن تأکید بر صلح‌گرایی نهادینه بهره‌گیری از قدرت در راستای منافع بشریت را مورد تأکید قرار می‌دهد و از این رهگذر برابعدی از آرمانگرایی و واقع‌گرایی صحنه می‌گذارد. (دهشیری، ۱۳۷۸: ۳۲۹)

در منظومه فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، «آرمان‌گرایی واقع‌بین» جایگاه ویژه‌ای دارد. از نظر ایشان آنچه ترجیحات را تعیین می‌کند ارزش‌ها در بستر شرایط و مصالح است. ایشان بر لزوم ترکیب آرمان‌ها با واقعیت‌های موجود تأکید دارند «آنچه که من می‌توانم عرض کنم، این است که ما آرمان‌گرایی را صددرصد تأیید می‌کنیم، دیدن واقعیت‌ها را هم صددرصد تأیید می‌کنیم» (دیدار با دانشجویان، ۱۳۹۲/۵/۶).

ایشان خطاب به دانشجویان می‌گوید:

«اگر شما جوانان نگاه به قله‌های آرمانی را کنار بگذارید، برآیند غلطی به وجود خواهد آمد. برآیند آرمانگرایی شما و چالش مسؤولان با مصلحت‌ها، برآیند معتدل و مطلوبی خواهد شد؛ اما اگر شما هم دنبال مصلحت‌گرایی رفتید و گرایش مصلحت‌اندیشانه - یعنی صددرصد با واقعیت‌ها کنار آمدن - وارد محیط فکری و روحی دانشجویان و جوان شد، آن وقت همه چیز به هم می‌ریزد و بعضی آرمانها از ریشه قطع و گم خواهد شد. (دیدار با دانشجویان، ۱۳۸۲ / ۸ / ۱۵). در نظریه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) آرمانگرایی هرگز در مقابل واقع‌بینی قرار ندارد. بلکه آرمان‌گرایی، سازنده واقعیت است. ایشان در تبیین این نسبت تصریح می‌کنند: ایشان در تبیین این نسبت تصریح می‌کنند:

«آنچه که من می‌توانم عرض کنم، این است که ما آرمان‌گرایی را صددرصد تأیید می‌کنیم، دیدن واقعیت‌ها را هم صددرصد تأیید می‌کنیم.» (بیانات در دیدار دانشجویان، ۱۳۹۲/۵/۶)

ریشه‌های این نظریه در عرصه سیاسی را می‌توان در سه مسئله اصلی جست‌وجو کرد:

^۱ Realistic Utopianism

^۲ realism

^۳ Institutionalism

اندیشه سیاسی اسلام و انقلاب اسلامی؛ با تأکید بر جمع میان اصول ثابت و تشخیص مصلحت در شرایط متغیر، در امتداد خط فکری امام خمینی.

تلفیق نظری در روابط بین‌الملل؛ ترکیب واقع‌گرایی (تأکید بر قدرت و منافع ملی) با آرمان‌گرایی (تأکید بر اخلاق و ارزش‌ها). برداشت معنایی از قدرت؛ همسو با دیدگاه که قدرت را علاوه بر مؤلفه‌های مادی، وابسته به چارچوب‌های معنایی و هنجاری می‌داند. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) پیشینه آرمان‌گرایی واقع‌بینانه در عرصه سیاسی ایران به حضرت امام باز گشت می‌دهد:

«درسی که انقلاب داد و امام بزرگوار باقی گذاشت، این است که در این حرکت سی و سه ساله، آرمان‌ها و آرزوهای عظیمی که اسلام آنها را به ما القاء می‌کند و تعلیم می‌دهد، از نظر دور نماند؛ در عین حال واقعیت‌های موجود جامعه و جهان هم مورد توجه قرار گرفت. آنچه که ما می‌خواهیم دنبال کنیم و اصرار بر آن داریم، این است که واقع‌بینی، مشاهده واقعیت‌های جامعه و جهان، با آرمان‌گرایی و تعقیب آرمان‌ها و آرزوهای بزرگ ملت ایران هیچ‌گونه تنافی و تعارضی ندارد. ذکر آرمان‌ها بدون توجه به واقعیت‌ها و بدون ملاحظه سازوکارهای معقول و منطقی رسیدن به آرمان‌ها، خیال‌پردازی است» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با کارگزاران نظام، ۱۳۹۱/۵/۳) در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، آرمان‌ها همچون قله‌هایی هستند که جامعه باید به آنها نظر داشته باشد، اما رسیدن به آن قله‌ها مستلزم درک دقیق مسیر و شناخت واقعیت‌های میان راه است. در نهایت، وقتی آرمان‌ها در مسیر تحقق تبدیل به نتایج ملموس شوند، اقتدار ملی پدیدار می‌شود. اقتدار به عنوان خروجی این فرآیند، خود موجب تقویت مشروعیت و بازتولید ارزش‌های انقلابی در جامعه می‌شود و فرآیندی چرخه‌ای از ارزش به اقتدار و بازگشت اقتدار به ارزش‌ها شکل می‌دهد. آنچه از بیانات مقام رهبری برداشت می‌شود نظریه ایشان با نظریه دسلر قرابت می‌یابد. دسلر می‌گوید: قدرت تنها مبنی بر توانمندی مادی نیست بلکه مستلزم وجود چهارچوبی معنایی نیز هست. (Dessler 1989: 454) در اندیشه رهبری عناصر معنایی از قبیل ارزش‌ها و قدرت مادی هر دو به ترجهیات دولت‌ها شکل می‌دهد و سیاست‌های آن را قوام می‌بخشد. نظریه «آرمان‌گرایی واقع‌بین» در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) بر پیوند هم‌زمان «ارزش» و «مصلحت» استوار است.

پرهیز از دو افراط نظری: واقع‌گرایی صرف (عدول از آرمان‌ها) و آرمان‌گرایی انتزاعی (بی‌توجهی به واقعیت‌ها). حفظ هم‌زمان مشروعیت ایدئولوژیک و کارآمدی سیاسی در ساختار قدرت محور نظام بین‌الملل. نیاز به الگوی بومی حکمرانی متناسب با هویت انقلاب اسلامی و شرایط جمهوری اسلامی ایران از دلایل پیدایش این نظریه است.

تأکید بر استقلال و مقاومت در کنار دیپلماسی فعال و مدیریت واقع‌گرایانه تنش‌ها در سیاست خارجی، تقویت بازدارندگی برای صیانت از آرمان استقلال و امنیت، پیوند آرمان عدالت و استقلال اقتصادی با واقع‌نگری نسبت به ظرفیت‌ها و محدودیت‌ها

دراقتصاد مقاومتی، تبدیل آرمان خودکفایی به برنامه‌های عملی برای افزایش اقتدار ملی در عرضه پیشرفت علمی و فناوری می‌تواند از مصادیق این رویکرد باشد.

در این نظریه آرمان‌ها جهت‌دهنده سیاست‌اند و واقع‌بینی مسیر تحقق آنها را مشخص می‌کند؛ حاصل این فرآیند، تولید اقتدار ملی و بازتولید ارزش‌های انقلابی در یک چرخه تقویت‌کننده است.

مبنای فکری نظریه «آرمان‌گرایی واقع‌بین» در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) همان ایجاد تعادل میان دو رویکرد اصلی در سیاست‌گذاری، یعنی واقع‌گرایی و آرمان‌گرایی است. در رویکرد واقع‌گرایی، منافع ملی، قدرت و امنیت محور تحلیل قرار می‌گیرد و دولت‌ها بر اساس محاسبه قدرت و تأمین منافع عمل می‌کنند (مشیرزاده، ۱۳۹۷، ص. ۱۶). در مقابل، آرمان‌گرایی بر اصول اخلاقی، حقوق بشر و همکاری بین‌المللی تأکید دارد و کنشگران را دارای شأن اخلاقی می‌داند (Michael W. Doyle, 2012, p. 55).

در این نظریه ضمن توجه به منافع و مصلحت عمومی، ارزش‌های بنیادین نیز مورد توجه قرار می‌گیرد. این رویکرد نوعی نهادگرایی هنجاری تلقی می‌شود که بر صلح‌گرایی نهادینه و بهره‌گیری از قدرت در راستای منافع بشریت تأکید دارد (دهشیری، ۱۳۷۸، ص. ۳۲۹).

در منظومه فکری آیت‌الله سید علی خامنه‌ای، آرمان‌گرایی و واقع‌بینی در تعارض با یکدیگر نیستند، بلکه مکمل هم‌اند. ایشان تصریح می‌کنند: «ما آرمان‌گرایی را صددرصد تأیید می‌کنیم، دیدن واقعیت‌ها را هم صددرصد تأیید می‌کنیم» (خامنه‌ای، ۱۳۹۲). همچنین در دیدار با دانش‌جویان تأکید می‌کنند که کنار گذاشتن آرمان‌ها موجب اختلال در جهت حرکت جامعه خواهد شد (خامنه‌ای، ۱۳۸۲). از نظر ایشان، ذکر آرمان‌ها بدون توجه به سازوکارهای منطقی تحقق آن‌ها نوعی خیال‌پردازی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۱).

پیشینه این رویکرد را می‌توان در اندیشه سیاسی امام خمینی جست‌وجو کرد که بر جمع میان «حفظ اصول» و «تشخیص مصلحت» تأکید داشت (خمینی، ۱۳۷۸). در این چارچوب، آرمان‌ها جهت‌دهنده حرکت‌اند، اما تحقق آن‌ها مستلزم شناخت واقعیت‌های عینی است.

از منظر نظریه قدرت نیز می‌توان این دیدگاه را همسو با تحلیل David Dessler دانست که قدرت را صرفاً مادی نمی‌داند، بلکه آن را وابسته به چارچوب‌های معنایی و هنجاری می‌داند (Dessler, 1989, p. 454). در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) نیز عناصر معنایی همچون ارزش‌ها در کنار مؤلفه‌های مادی، ترجیحات دولت و جهت‌گیری سیاست‌ها را شکل می‌دهند.

۱- روابط نظری بین مؤلفه‌ها در نگاه آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)

۱. آرمان → جهت‌دهی حرکت

ارزش‌های انقلابی نقطه شروع حرکت هستند. بدون آرمان، حرکت فاقد جهت و هدف خواهد بود.

۲. واقعیت → تنظیم و محدود کردن حرکت

واقعیت‌ها چون تحریم، موانع ساختاری، انتظارات مردم، شرایط بین‌المللی تعیین می‌کنند که کدام مسیرها ممکن است و کدام دشوارند.

۳. آرمان‌گرایی واقع‌بین → مدیریت تعارض آرمان و واقعیت

این نگرش به‌عنوان راهبردی واسطه‌ای میان آرمان‌گرایی محض و واقع‌گرایی بی‌تفاوت است. یعنی انسان باید هم آرمان داشته باشد و هم مسیر حرکتش را بر اساس واقعیت‌ها بسازد.

۴. مسیر تحقق → واسطه تبدیل آرمان به اقتدار

مسیر تحقق شامل سیاست‌های راهبردی، برنامه‌های کوتاه‌مدت، نهادسازی، اولویت‌بندی منابع، مدیریت ریسک و هماهنگی میان عوامل است.

۵. اقتدار ملی → خروجی و بازخورد

اقتدار ملی به‌دست آمده باعث تقویت مشروعیت، انسجام و بازتولید دوباره ارزش‌ها می‌شود و چرخه تقویتی بین ارزش و قدرت ایجاد می‌کند.

جدول ۱. رابطه بین متغیرها در نظریه آرمان‌گرایی واقع‌بینانه در منظومه فکری آیت الله خامنه‌ای (مدظله العالی)

مفهوم	تعریف پیشنهادی	جایگاه در چارچوب نظری
آرمان انقلابی	اهداف و ارزش‌های بنیادین انقلاب (عدالت، معنویت، استقلال و پیشرفت) که جهت‌دهنده حرکت‌اند	متغیر مستقل که جهت حرکت را تعیین می‌کند
واقعیت	شرایط عینی جامعه: محدودیت‌ها، تهدیدها، فرصت‌ها، ساختارها	زمینه و بستر تحقق آرمان‌ها
آرمان‌گرایی واقع‌بین	نگرشی که ضمن رعایت آرمان‌ها، واقعیت‌ها را به‌طور جدی می‌پذیرد و بر اساس آنها عمل می‌کند	رویکرد محوری چارچوب نظری
مسیر تحقق	سیاست‌ها، برنامه‌ها، اولویت‌ها، اقدامات میانی برای تبدیل آرمان به واقعیت	نقش واسطه‌ای که آرمان را عملی می‌سازد
اقتدار ملی	اقتداری که از استقلال، مشروعیت داخلی، بازدارندگی و نفوذ بین‌المللی نشأت می‌گیرد	نتیجه نهایی مطلوب در چارچوب نظری

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد تحلیل محتوای کیفی سامان یافته است. در این مطالعه، نقش ارزش‌های انقلابی در تقویت قدرت ملی از منظر رهبر انقلاب، در چارچوب آرمان‌گرایی واقع‌بینانه بررسی می‌شود. داده‌های پژوهش شامل بیانات، سخنرانی‌ها و متون رسمی ایشان هستند که از منابع معتبر و رسمی گردآوری شده‌اند. این روش‌شناسی امکان ارائه‌ی تبیینی عمیق و مستدل از نقش ارزش‌های انقلابی در تحقق قدرت ملی و سیاست‌گذاری کلان کشور را فراهم می‌آورد. در بخش بعد، به تفصیل مراحل اجرای پژوهش و مدل مفهومی آن پرداخته خواهد شد. مراحل روش پژوهش حاضر به‌صورت تلخیص‌شده به شرح زیر است:

آماده‌سازی داده‌ها: متون گردآوری شده از سخنرانی‌ها، بیانات و متون رسمی آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) به صورت دیجیتال درآمده و برای تحلیل آماده می‌شوند. این مرحله شامل حذف اطلاعات غیرضروری، تقسیم‌بندی متون به بخش‌های معنادار و انجام کدگذاری اولیه است.

کدگذاری مفاهیم کلیدی: مفاهیم اصلی مرتبط با ارزش‌های انقلابی، قدرت ملی و آرمان‌گرایی واقع‌بینانه شناسایی و کدگذاری می‌شوند. این کدها می‌توانند شامل عبارات، جملات یا پاراگراف‌هایی باشند که به طور مستقیم یا غیرمستقیم به این مفاهیم اشاره می‌کنند.

دسته‌بندی و تبیین روابط مفهومی: پس از کدگذاری، کدهای مشابه گروه‌بندی شده و به دسته‌های معنایی مرتبط اتصال می‌یابند. در این مرحله، روابط میان این دسته‌ها تحلیل شده و ساختار مفهومی «نقش ارزش‌های انقلابی در تقویت قدرت ملی» ترسیم می‌شود.

تحلیل و تفسیر یافته‌ها: یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای متون، با توجه به چارچوب نظری آرمان‌گرایی واقع‌بینانه تفسیر می‌شوند. این تحلیل به شناسایی الگوها، روندها و ارتباطات میان ارزش‌های انقلابی و تقویت قدرت ملی می‌پردازد.

شکل (۱) مدل مفهومی تحلیل پژوهشی

پیشینه پژوهش

تحقیقات متعددی در حوزه قدرت ملی و نقش ارزش‌های انقلابی در نظام جمهوری اسلامی ایران انجام شده است که هر یک از زوایای مختلفی به این موضوع پرداخته‌اند. برخی پژوهش‌ها به تحلیل ابعاد مختلف قدرت ملی از منظر رهبر معظم انقلاب

پرداخته‌اند، برخی دیگر چارچوب‌های نظری خاصی مانند آرمان‌گرایی واقع‌بینانه یا گفتمان قدرت نرم را به‌عنوان مبنای تحلیل خود انتخاب کرده‌اند. پژوهش حاضر در قیاس با این سنخ مطالعات، از نوآوری‌هایی در حوزه موضوعی، چارچوب تحلیلی و ترکیب مفاهیم برخوردار است. برخلاف پژوهش‌هایی که به‌صورت محدود به مؤلفه‌های خاصی از قدرت ملی مانند قدرت نرم یا فرهنگ دفاعی پرداخته‌اند یا صرفاً بر سیاست خارجی متمرکز شده‌اند، این مطالعه با تمرکز بر منظومه مفهومی ارزش‌های انقلابی، قدرت ملی و الزامات تحقق آن، رویکردی تلفیقی، بومی و راهبردی مبتنی بر اندیشه‌های مقام معظم رهبری ارائه می‌دهد. همچنین استفاده از تحلیل محتوای بیانات رهبری و بهره‌گیری از چارچوب نظری آرمان‌گرایی واقع‌بینانه در تبیین مسیر تحقق قدرت ملی از دیگر ویژگی‌های متمایز این تحقیق محسوب می‌شود. در ادامه، جدول مقایسه‌ای پیشینه پژوهش‌ها با تحقیق حاضر ارائه می‌شود:

جدول (۲) مقایسه پیشینه پژوهش‌ها با تحقیق حاضر

شماره	نام پژوهش	چارچوب نظری	روش تحقیق	نتایج کلیدی	تفاوت با پژوهش حاضر
قنبری، آذرشب و موسوی (۱۳۹۵)	قدرت نرم درونی و استحکام ملی از منظر رهبری	گفتمان قدرت نرم (تحلیل متون)	تحلیل متون (کیفی)	تاکید بر مقابله با جنگ نرم و تقویت ایمان و معرفت	تمرکز صرف بر قدرت نرم؛ فاقد تحلیل ساختارهای الزامی تحقق
ازغندی، علیرضا و مرادی جو، علی جان (۱۳۹۶)	سیاست خارجی ایران در دوره سازندگی	آرمان‌گرایی واقع‌بینانه	توصیفی-تحلیلی	استفاده از گفتمان بومی در سیاست خارجی	محدود به سیاست خارجی؛ ارتباطی با مؤلفه‌های قدرت ملی یا ارزش‌های انقلابی ندارد
امیرپور، محمدتقی (۱۴۰۱)	تحلیل سیاست خارجی از منظر رهبری	تلفیق آرمان‌گرایی و واقع‌گرایی	تحلیلی-تئوریک	نقد تطبیقی مکاتب کلاسیک با دیدگاه رهبری	تمرکز بر دیپلماسی؛ فاقد بحث درباره قدرت ملی یا ارزش‌های انقلاب
پورمنافی، ابوالفضل و داود، دعاگویان و سپهرایی محمد (۱۳۹۷)	بازشناسی مولفه‌های فرهنگ دفاعی و قدرت ملی در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)	تلفیق آرمان‌گرایی و واقع‌گرایی	ترکیبی (کمی-کیفی)	شناسایی مؤلفه‌های مادی و معنوی قدرت ملی	تمرکز بر دیپلماسی؛ فاقد بحث درباره قدرت ملی یا ارزش‌های انقلاب
دهشیری، محمد رضا (۱۳۷۸)	آرمان‌گرایی و واقع‌گرایی در سیاست خارجی از دیدگاه امام خمینی	آرمان‌گرایی و واقع‌گرایی	تحلیل متون و نظری	بررسی تطبیقی و تحلیل سیاست خارجی امام خمینی	تمرکز بر سیاست خارجی و تحلیل آرمان‌گرایی و واقع‌گرایی؛ فاقد ارتباط با قدرت ملی یا ارزش‌های انقلاب
پژوهش حاضر	نقش ارزش‌های انقلابی در قدرت ملی	آرمان‌گرایی واقع‌بینانه	کیفی (تحلیل محتوای بیانات رهبری)	تبیین پیوند راهبردی میان ارزش‌های انقلابی و تقویت قدرت ملی	تلفیقی، منظومه‌وار، بومی؛ رویکرد نوآورانه به موضوعی چندلایه با تحلیل الزامات راهبرد

سؤالات پژوهش

۱- ارزش‌های انقلابی از منظر آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) کدامند؟

۲. ارزش‌های انقلابی چه تاثیری بر تحکیم قدرت ملی دارند؟

یافته‌های پژوهش

ارزش‌های انقلابی و نقش آن‌ها در تحقق قدرت ملی

۱. استقلال‌خواهی و مبارزه با سلطه‌گری

استقلال یکی از اصول بنیادین و محورهای اصلی تفکر سیاسی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) است. ایشان معتقدند انقلاب اسلامی با هدف رهایی از سلطه و وابستگی شکل گرفت و استقلال نه تنها یک ارزش بلکه ضرورتی راهبردی برای حفظ اقتدار و هویت ملی است. از نگاه ایشان «مسئله استقلال برای همه کشور و انقلاب مهم است. استقلال از مبانی انقلاب، پرچم «استقلال» همراه با «آزادی» از شعارهای اصیل انقلاب است.» (دیدار فرماندهان نیروی هوایی، ۱۹/ ۱۱/ ۱۳۹۲) و «هر دولتی که بر سر کار می‌آید، باید استقلال سیاسی کشور را حفظ کند.» (دیدار با نخبگان دانشگاهی، ۲۶/ ۳/ ۱۴۰۳)

در تعریف استقلال، آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) تعریفی چندبعدی و فراتر از مرزهای سیاسی و حقوقی رایج در ادبیات سیاسی زمانه ارائه می‌دهند. در نظام معنایی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) استقلال صرفاً کنار گذاشتن رابطه نیست، بلکه رابطه بر مبنای عزت، منطوق و خوداتکایی تعریف می‌شود. «معنای استقلال این است که کشور ایران، ملت ایران، روی پای خودش بایستد، به این و آن تکیه نکند، خودش تشخیص بدهد، خودش تصمیم بگیرد، خودش عمل کند؛ منتظر چراغ سبز آمریکا و امثال آمریکا نباشد» (بیانات در مراسم سی و ششمین سالگرد ارتحال امام خمینی، ۱۴/ ۳/ ۱۴۰۴) ایشان همچنین تأکید می‌کنند استقلال به معنای قطع رابطه نیست، بلکه رابطه بر پایه عزت، منطوق و خوداتکایی است: «استقلال ملی به معنای قطع رابطه با دنیا نیست شما اگر شجاعت ملی داشته باشید، استقلال ملی داشته باشید، ملت ایران شخصیت، توانایی و قدرت پیشرفت خود را به دنیا نشان خواهد داد» (دیدار مردمی در آستانه انتخابات ریاست جمهوری، ۵/ ۴/ ۱۴۰۳) از منظر رهبر انقلاب، استقلال مترادف آزادی ملت و حکومت از تحمیل و زورگویی قدرت‌های سلطه‌گر است. وابسته نبودن به بیگانگان و به دیگران، جزو حیات طیبه است» (بیانیه «گام دوم انقلاب» خطاب به ملت ایران ۲۲/ ۱۱/ ۱۳۹۷)

بدین ترتیب؛ استقلال در دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) نه صرفاً قطع رابطه، بلکه توانایی تصمیم‌گیری، عمل مستقل و ارتباطات عزتمندانه است. او استقلال را ارزش راهبردی انقلاب دانسته و آن را با آزادی ملی در برابر تحمیل قدرت‌های خارجی برابر می‌داند. بنابراین، حفظ استقلال برای هر دولتی ضروری است تا هویت ملی و اقتدار کشور حفظ شود.

نقش استقلال در تحقق قدرت ملی

استقلال در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) از ارکان بنیادین و غیرقابل تفکیک قدرت ملی به شمار می‌رود. ایشان استقلال را نه تنها به معنی سیاسی یا حقوقی، بلکه فرآیندی چندبعدی در ابعاد اقتصادی، سیاسی، امنیتی، فرهنگی و روانی می‌دانند. از نظر رهبر انقلاب استقلال واقعی، پیش‌شرط شکل‌گیری و ارتقای قدرت ملی و تضمین‌کننده امنیت و توسعه پایدار کشور است (بیانات در دیدار با کارگران، ۱۳۹۱/۶/۲). در بُعد اقتصادی، ایشان «اقتصاد مقاومتی» را کلید نیل به استقلال و قدرت ملی معرفی می‌کند. «اقتصاد مقاومتی یعنی اینکه اقتصاد ما بتواند روی پای خودش بایستد و در مقابل فشارها و تحریم‌ها مقاومت کند.» (بیانات در دیدار با کارگران، ۱۳۹۱/۶/۲) استقلال سیاسی و نظامی نیز برای حفظ حاکمیت و اقتدار کشور ضروری می‌باشد: «اگر کشوری می‌خواهد مستقل باشد باید قدرت دفاعی داشته باشد؛ وگرنه استقلال او به خطر می‌افتد.» (بیانات در جمع نیروهای مسلح، ۱۳۹۴/۱/۲۰) همچنین استقلال فرهنگی به‌عنوان بستر حفظ هویت و عامل قدرت نرم مطرح است: «یک کشور نمی‌تواند مستقل باشد مگر اینکه فرهنگ آن کشور مستقل باشد.» (بیانات در دیدار دانشجویان، ۱۳۹۶/۳/۱۷) علاوه بر این، استقلال روانی و اعتماد به نفس ملی برای تحقق قدرت ملی حیاتی است: «ملتی که به خود اعتماد نداشته باشد، نمی‌تواند مستقل باشد.» (بیانات در دیدار دانشجویان دانشگاه‌های استان یزد، ۸۶/۱۰/۱۳) آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) بر اراده ملی و مقاومت فعال تأکید دارند؛ مقاومت فعال به‌معنای سست نشدن در مقابل دشمن است و هرگونه انفعال خطری برای استقلال است. «دشمن وقتی احساس کند شما ضعیف‌اید، تشویق می‌شود به حمله؛ وقتی احساس کند شما نیرومند هستید، باید تجدید نظر کند.» (بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران، ۱۴۰۲/۵/۲۶) بر این اساس، در دیدگاه رهبر انقلاب، استقلال زیربنای تحقق قدرت ملی در ابعاد مختلف—اقتصادی، سیاسی، امنیتی، فرهنگی و روانی—به شمار می‌رود و بدون آن، اقتدار کشور در مواجهه با تهدیدات داخلی و خارجی آسیب‌پذیر خواهد بود.

استقامت

پدیده «استقامت» در اندیشه‌ی آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، از ارزش‌های بنیادین انقلاب اسلامی و یکی از اصول کلیدی استمرار حرکت انقلابی به شمار می‌آید. در این دیدگاه، استقامت به معنای پایداری در مسیر اهداف الهی و انقلابی، حتی در برابر فشارها، تحریم‌ها و دشمنی‌ها تعریف می‌شود. استقامت، نه صرفاً یک حالت روانی یا احساسی، بلکه یک راهبرد سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است: «وقتی ملت‌ها بایستند، مقاومت کنند، ایستادگی کنند، قطعاً پیروزند؛ نمونه‌ی زنده‌اش ملت ماست.» (بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۱/۳/۲۹) در دیدگاه ایشان، استقامت پیوندی وثیق با ایمان، توکل، بصیرت و اعتماد به وعده الهی دارد و شرط لازم برای تحقق اهداف متعالی انقلاب است: «معنای مقاومت این است که انسان یک راهی را انتخاب کند که آن را راه حق می‌داند، راه درست می‌داند، و در این راه شروع به حرکت کند و موانع نتواند او را از حرکت در این راه منصرف کند و او را متوقف کند؛ این معنای مقاومت است.» (آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، ۱۳۹۸/۳/۱۴) ایشان مقاومت به معنای ایستادگی بر حق و پافشاری بر مسیر درست را دقیقاً همان چیزی می‌دانند که ملت‌ها را بزرگ می‌کند. در اندیشه ایشان،

استقامت در برابر دشمنان، فشارهای اقتصادی، جنگ روانی، تحریم‌ها و نفوذ فرهنگی معنا می‌یابد و شرط بقاء عزتمندانه انقلاب و نظام اسلامی تلقی می‌شود: «ایستادگی یک ملت، موجب انزوای او نمی‌شود، بلکه بیشتر موجب عزت او می‌گردد». (بیانات در دیدار زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، ۱۳۷۷/۱/۱)

نقش استقامت در تحقق قدرت ملی

استقامت در گفتمان آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) به‌عنوان رکن بنیادین تولید قدرت ملی مطرح می‌شود. ملتی که از استقامت برخوردار باشد، در برابر تهدیدها نمی‌لرزد، بر توانمندی‌های خود تکیه می‌کند و از استقلال، هویت و منافع ملی‌اش دفاع می‌نماید: «قدرت یک ملت، در ایستادگی اوست. اگر یک ملت ایستاد، دشمن عقب‌نشینی خواهد کرد.» (بیانات در دیدار بسیجیان، ۱۳۹۸/۸/۲۹). آنچه ملت‌ها را هویت می‌بخشد، شخصیت و عظمت می‌دهد، حفاظت از خود ملت‌ها و فرهنگ آن‌ها را ممکن می‌سازد، استقامت و ایستادگی آن‌هاست: «هر ملتی، در سایه‌ی استقامت و ایستادگی، هویت پیدا می‌کند.» (بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی، ۱۴۰۱/۱۱/۲۶) ایشان می‌گویند: «هرجا ملت‌ها حرکت کنند، ایستادگی کنند، صبر و مقاومت نشان بدهند، پیروزی قطعی است؛ ... اشکال کار مبارزاتی که به شکست می‌انجامد، این است که ملت‌ها طاقت ندارند و ایستادگی نمی‌کنند.» (بیانات در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان، ۱۳۹۴/۸/۱۲)

استقامت در نگرش ایشان، بازدارندگی فرهنگی و روانی ایجاد می‌کند، به‌گونه‌ای که دشمن از شکست‌ناپذیری ملت دل‌سرد می‌شود. این امر، مؤلفه‌ای بنیادین برای تقویت «اقتدار نرم» محسوب می‌شود. «مقاومت، ابزار قدرت است... این مقاومت است که به کشور هیبت و قدرت می‌دهد.» (بیانات در مراسم سالگرد ارتحال امام خمینی (ره)، ۱۴۰۴/۳/۱۴) در بُعد کلان، استقامت نه فقط ارزش اخلاقی یا توصیه فردی، بلکه یک سیاست ملی است که زیرساخت قدرت ملی را شکل می‌دهد. بدون استقامت، استقلال ملی حفظ نمی‌شود، عدالت تحقق نمی‌یابد، و مشارکت مردمی به بی‌اعتمادی منجر می‌شود. برعکس، با نهادینه شدن استقامت در تمام سطوح جامعه—از حاکمیت، نخبگان، دانشگاه‌ها، اقتصاد تا عموم مردم—نظام جمهوری اسلامی می‌تواند مقابل فشارهای شدید خارجی و بحران‌های داخلی، انسجام، مشروعیت و اقتدار خود را حفظ نماید. بنابراین، استقامت یکی از اصلی‌ترین الزامات تحقق قدرت ملی بر پایه ارزش‌های انقلاب اسلامی است. «ملت ایران در این ۳۷ سال نشان داده است که ایستاده است و نشان داده است که راه پیشرفت هم ایستادگی است. ایستادگی تقویت ساخت داخلی است، تقویت عزم و اراده ملی است.» (بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۵/۴/۱۶)

در منظومه معنایی آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) میان مقاومت و استقامت تفاوتی ظریف وجود دارد. از الزامات استقلال، استقامت است. استقامت متفاوت از مقاومت است. استقامت یعنی در مسیری که گام برمی‌داریم، باید قوی و پایدار بود؛ بسیاری از ملت‌ها خواستار استقلال بوده‌اند اما پایداری نکرده‌اند. ایشان به آیه «فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ» اشاره کرده‌اند و افزوده‌اند: «باید ایستاد، باید ثبات به‌خرج داد، باید راه را گم نکرد، هدف را همواره در مقابل چشم داشت و به‌طور مستمر باید پیش رفت. اگر این شد،

پیروزی‌ها پی‌درپی پیش خواهد آمد» (بیانات در دیدار مردم قم ۱۹ دی، ۱۳۹۰/۱/۱۹) در مجموع، در گفتمان استراتژیک آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، استقامت به عنوان یک اصل راهبردی و زیربنایی در تحقق قدرت ملی، حفظ استقلال و هویت ملی کشور شناخته می‌شود.

عدالت

عدالت، به‌عنوان یکی از ارزش‌های انقلابی جایگاه ویژه‌ای در اندیشه و رهنمودهای آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) دارد. ایشان عدالت اجتماعی را یکی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین خطوط در مکتب سیاسی امام بزرگوار می‌داند. (بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان زنجان، ۱۳۸۲/۷/۲۲) عدالت از نگاه رهبر انقلاب، نه صرفاً به‌معنای توزیع عادلانه منابع، بلکه اصلی کلان اجتماعی، سیاسی و اخلاقی است که باید در تمامی ابعاد حیات فردی و جمعی جامعه اسلامی جاری و ساری باشد.

ایشان از «عدالت اجتماعی، آزادی، آگاهی، معنویت؛ به‌عنوان مبانی نظام جمهوری اسلامی» یاد می‌کند. (بیانات در دیدار مسئولان دستگاه قضایی، ۱۳۷۱/۱۰/۲۳) بر اساس اندیشه‌ی ایشان، عدالت، پایه و اساس حکومت است؛ بدون آن هیچ نظامی نمی‌تواند پایدار و موفق باشد: «اساس حکومت اسلامی و جمهوری اسلامی بر اقامه‌ی عدل است، کما اینکه اساس همه‌ی ادیان بر اقامه‌ی عدل است». (بیانات در نخستین دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت سیزدهم، ۱۴۰۰/۶/۶) ایشان عدالت را نه فقط به‌مثابه مفهوم نظری، بلکه الزام عملی و راهبردی برای تحقق جامعه‌ای منسجم، متعادل و مقاوم می‌دانند، جامعه‌ای که در آن همه اقشار از فرصت‌ها و منابع بهره‌مند باشند و تبعیض و فساد از میان برداشته شود. در منظومه معنایی رهبر انقلاب، «قسط» دقیقاً همان عدل در مناسبات اجتماعی است: یعنی آنچه امروز از آن به «عدالت اجتماعی» تعبیر می‌شود. (بیانات در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۷۱/۱۱/۱) علاوه بر بعد اجتماعی، عدالت در اندیشه‌ی ایشان دارای مؤلفه‌های حقوقی و سیاسی نیز است؛ رعایت عدالت در نظام قضایی و سیاست‌گذاری‌ها، تضمین‌کننده حقوق فردی و جمعی و زمینه‌ساز اعتماد عمومی به حاکمیت است: «قوه‌ی قضاییه همین دو وظیفه را دارد: اجرای حدود الهی، استقرار عدالت... دستگاه اقتصادی کشور هم موظف به استقرار عدالت است؛ دستگاه سیاسی نیز همین‌طور؛ همه‌ی دستگاه‌ها نیز همین‌طور». (بیانات در دیدار مسئولان دستگاه قضایی، ۱۳۷۱/۱۰/۲۳) بدین ترتیب، عدالت در آرای آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ستون فقرات نظام جمهوری اسلامی است و تحقق آن شرط لازم برای ثبات، مشروعیت و پیشرفت جامعه به‌شمار می‌آید.

نقش عدالت در تحقق قدرت ملی

از دیدگاه آیت‌الله سید علی خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، عدالت به‌عنوان یک ارزش محوری نقشی راهبردی در تحقق و تقویت قدرت ملی ایفا می‌کند. عدالت اجتماعی و اقتصادی بستر افزایش انسجام داخلی، ارتقای سرمایه اجتماعی و کاهش شکاف‌های طبقاتی و نابرابری‌هاست؛ مولفه‌هایی که از مهم‌ترین ارکان قدرت ملی به‌شمار می‌روند. ایشان بر این نکته تأکید دارند که تحقق عدالت موجب افزایش اعتماد عمومی و مشارکت مردمی در عرصه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و فرهنگی می‌شود؛ مشارکتی که

خود پایه توانمندسازی ملی و افزایش ظرفیت کشور در مواجهه با تهدیدهای داخلی و خارجی است. عدالت از نظر ایشان تنها به توزیع منابع محدود نمی‌شود، بلکه شامل عدالت فرصت‌ها، عدالت در تصمیم‌گیری‌ها و عدالت در مقابله با فساد نیز هست، که همه به بهبود کارکرد نظام و تقویت اقتدار ملی می‌انجامد. (سخنرانی تلویزیونی به مناسبت سی‌ودومین سالگرد رحلت امام خمینی، ۱۴۰۳/۳/۱۴) علاوه بر این، عدالت به‌عنوان ارزش اخلاقی و سیاسی، تضمین‌کننده مشروعیت نظام است و مشروعیت سیاسی نیز از نخستین ارکان قدرت ملی محسوب می‌شود. بدین ترتیب، تحقق عدالت به تقویت مشروعیت حاکمیت و در نهایت تقویت قدرت ملی منجر می‌شود. دلیل این‌که عدالت به قدرت ملی می‌انجامد این است که هر جایی که مبارزه‌ی با فساد و ایجاد و استقرار عدالت باشد، مردم طرف‌داری و حمایت نشان می‌دهند؛ چون عدالت نشان‌دهنده‌ی گرایش مردم است؛ این باعث استحکام پایه‌های نظام می‌شود؛ و لذا توصیه می‌کند که همین را باید تقویت کرد. (سخنرانی نوروزی خطاب به ملت ایران، ۱۳۹۹/۱/۳) ایشان عدالت ورزی را باعث سروری ملی می‌دانند و معتقدند: «سربازان عدالت اجتماعی باید خستگی‌ناپذیر باشند. کسانی که در این راه‌های طولانی و آرمان‌های بزرگ حرکت می‌کنند، باید خسته نشوند. یک ملت، این‌گونه به سیادت و آقایی و آرمان‌های خودش می‌رسد.» (بیانات در جلسه‌ی پرسش و پاسخ دانشجویان دانشگاه صنعتی امیرکبیر، ۱۳۷۹/۱۲/۲۲) بر این اساس، عدالت در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) نه تنها یک ارزش یا شعار انتزاعی، بلکه زیربنایی راهبردی برای تحقق قدرت ملی، حفظ استقلال، ارتقای هویت ملی و رشد همه‌جانبه ملت است؛ جامعه‌ای که در آن همه اقشار از فرصت‌ها برخوردارند، فساد زدوده شده و مشارکت عمومی فعال است، اقتدار ملی پایدارتر می‌شود.

مشارکت مردمی

مشارکت مردم یکی از ارزش‌های اساسی انقلاب اسلامی و یکی از ارکان ثبات و مشروعیت نظام جمهوری اسلامی ایران در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) است. ایشان همواره بر ضرورت حضور فعال مردم در تمامی عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی تأکید داشته‌اند و این مشارکت را نه فقط امری صوری یا تاکتیکی، بلکه یک اصل راهبردی و نشانه بلوغ جامعه اسلامی قلمداد کرده‌اند. رهبر انقلاب می‌فرماید: «در جمهوری اسلامی، نظام ارباب و رعیتی معنا ندارد؛ بلکه همه مردم، خود صاحبان حکومتند.» (بیانات در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی و مسئولان ستاد برگزاری دهه فجر انقلاب اسلامی، ۱۳۶۹/۱۰/۱۱) همچنین ایشان گفته‌اند: «مردم‌سالاری دینی بدون حضور و مشارکت واقعی مردم، بی‌معناست... مردم صاحبان اصلی انقلاب و کشورند؛ محور تصمیم‌گیری، مردمند و چارچوب تصمیم‌گیری - هم برای مردم و هم برای مسئولان - احکام و شریعت اسلامی است. این، وظایف سنگینی را بر دوش همه ما می‌گذارد.» (بیانات پس از مراسم تنفیذ حکم ریاست جمهوری آقای سیدمحمد خاتمی، ۱۳۸۰/۵/۱) ایشان افزوده‌اند: «یکی از مبانی: محور بودن مردم است که وقتی ما مردمی بودن را و محور بودن مردم را با اسلام همراه می‌کنیم، ترکیب آن می‌شود جمهوری اسلامی؛ جمهوری اسلامی یعنی این؛ مردم محورند، مقاصد برای مردم است، هدف‌ها متعلق به مردم است، منافع مال و ملک مردم است، اختیار در دست مردم است؛ این‌ها مردمی بودن است.» (بیانات

در مراسم بیست و هفتمین سالگرد رحلت امام خمینی (ره)، ۱۳۹۵/۳/۱۴) مشارکت مردم در قالب‌هایی چون انتخابات، فعالیت‌های اجتماعی، بسیج مردمی، جهاد اقتصادی و حتی نظارت عمومی، از نگاه ایشان نه تنها ابزار پویایی نظام اسلامی است، بلکه عامل مهمی در نهادینه‌سازی عدالت، مسئولیت‌پذیری و تقویت همبستگی اجتماعی به شمار می‌رود. در نگاه راهبردی آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، مشارکت مردمی یکی از تفاوت‌های اساسی نظام اسلامی با نظام‌های اقتدارگرا و غربی است. ایشان تأکید دارند که مشروعیت نظام اسلامی برخاسته از تلفیق بین دین و اراده مردم است.

نقش مشارکت مردمی در تحقق قدرت ملی

در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، مشارکت مردمی نقش کلیدی و تعیین‌کننده‌ای در تولید و تثبیت قدرت ملی دارد. قدرت ملی، که تجمیع ظرفیت‌های مادی و معنوی کشور است، بدون اتکا به نیروی انسانی فعال و مشارکت‌جوی مردم شکل نمی‌گیرد. مشارکت مردم در بزنگاه‌های تاریخی مانند انتخابات، دفاع مقدس، سازندگی پس از جنگ، مقابله با تحریم‌ها و بحران‌های طبیعی، نمود عینی اراده ملی و پشتوانه قدرت کشور است. ایشان در بیاناتی می‌فرمایند: «ملتی که در میدان حضور دارد، شکست‌ناپذیر است. قدرت ملی با حضور مردم معنا پیدا می‌کند ... وقتی مردم در وسط میدان بیایند؛ این نشان‌دهنده عزم ملی، اقتدار ملی و بصیرت ملی است.» (دیدار با اقشار مردم، ۱۳۹۸/۱۱/۱۶)

این نگاه با نظریه‌های جدید قدرت نرم نیز همخوانی دارد؛ زیرا در این نظریه‌ها توان ملی صرفاً به منابع مادی محدود نمی‌شود، بلکه سرمایه اجتماعی، مشارکت جمعی، انسجام درونی و احساس تعلق ملی نیز جزو مؤلفه‌های اساسی قدرت ملی شمرده می‌شوند. همچنین، مشارکت مردمی در اقتصاد (به‌ویژه در قالب اقتصاد مقاومتی)، فرهنگ، دفاع، و تولید دانش، منجر به خودکفایی، اقتدار فرهنگی و امنیت پایدار می‌شود که همگی بخشی از شاکله قدرت ملی‌اند. ایشان تأکید دارند: «مشارکت مردم، ضامن پیشرفت کشور و امنیت ملی است ... هر جا مردم حضور دارند، آن‌جا آسیب‌ناپذیر است.» (دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۷) و نیز فرموده‌اند: «هرچه جمعیت بیشتری در انتخابات شرکت کند، استحکام نظام و اعتبار کشور بالاتر خواهد رفت؛ هرچه بیشتر مردم شرکت کنند، اعتبار نظام بالا خواهد رفت.» (بیانات در دیدار ائمه جمعه سراسر کشور، ۱۳۹۴/۱۰/۱۴)

در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، مشارکت مردمی نه فقط یک ارزش اخلاقی یا سیاسی، بلکه یک راهبرد پایدار برای تولید، تقویت و استمرار قدرت ملی است. نظام جمهوری اسلامی، برخلاف بسیاری از نظام‌های سیاسی که مشارکت را در سطح محدود یا نمایشی دنبال می‌کنند، آن را اصل و رکن مشروعیت، اقتدار و کارآمدی خود قرار داده است. بدین ترتیب، هرگونه تهدید نسبت به مشارکت عمومی، تهدیدی علیه بنیان قدرت ملی تلقی می‌شود.

فضیلت اخلاقی

در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، اخلاق نه فقط یک آموزه فردی یا دینی، بلکه عنصری حیاتی در مدیریت، سیاست، اجتماع و ساختار قدرت است. ایشان اخلاق را اساس تقوا، عدالت، کرامت انسانی و انسجام اجتماعی می‌دانند و معتقدند

که «اخلاق اسلامی» باید در تمامی ساحت‌های زندگی فردی و جمعی نهادینه شود. برخلاف جامعه سکولار در جامعه دینی انسان اخلاقی، مسئولیت‌پذیر، عادل، صادق و امانت‌دار است. در نظام‌های سکولار و بی‌رابطه‌ی با دین، اخلاق در اغلب نزدیک به همگی موارد، از بین رفته است. حالا یک وقت استثنائاً در جایی یک عمل اخلاقی دیده بشود، این ممکن است؛ ولی یک استثناء است. (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران، ۲۰/۶/۱۳۸۸)

مهم این که اخلاق در نگاه ایشان صرفاً به حوزه فردی محدود نمی‌شود، بلکه در حوزه‌های سیاست‌ورزی، حکومت‌داری، رسانه، آموزش، و حتی اقتصاد باید جاری باشد. اگر سیاست از اخلاق و معنویت جدا شد، آن وقت سیاست‌ورزی میشود؛ یک وسیله‌ای برای کسب قدرت، به هر قیمت؛ برای کسب ثروت، برای پیش بردن کار خود در دنیا. (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران، ۲۰/۶/۱۳۸۸)

نقش فضایل اخلاقی در تحقق قدرت ملی

از منظر آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، فضایل اخلاقی یکی از ارکان نامرئی ولی بسیار مؤثر در شکل‌گیری قدرت ملی است. قدرت ملی در گفتمان ایشان، ترکیبی از منابع مادی و معنوی است، و اخلاق به‌عنوان بخش بنیادین قدرت نرم، عامل تقویت مشروعیت، انسجام اجتماعی و اعتماد عمومی محسوب می‌شود. قدرت ملی فقط به بمب و موشک نیست، به معنویت، اخلاق، ایستادگی و تقوای مردم هم هست. اخلاق، پشتوانه‌ی قدرت است.

در گفتمان راهبردی ایشان، جوامعی که به فضایل اخلاقی چون صداقت، عدالت، ایثار، مسئولیت‌پذیری و فداکاری متعهد باشند، توان ایستادگی بیشتری در برابر تهدیدات داخلی و خارجی خواهند داشت. اخلاق، همچنین عامل تقویت سرمایه اجتماعی است؛ سرمایه‌ای که اعتماد و همکاری را افزایش داده و در شرایط بحرانی، از فروپاشی قدرت جلوگیری می‌کند. افزون بر آن، اخلاق‌مداری مدیران و نخبگان، از نظر رهبری، عاملی تعیین‌کننده در کارآمدی نظام و رضایتمندی عمومی است. اگر مسئولان، اخلاق در قدرت را رعایت نکنند، فساد کاهش یافته و ظرفیت‌های نظام برای دستیابی به اقتدار پایدار افزایش می‌یابد. متقابلاً انسان‌های بی‌تقوا، ناپرهیزگار و آلوده‌دامن نمی‌توانند جوامع را پیش ببرند و ملت‌ها را خوشبخت کنند. (بیانات در دیدار جمعی از معلمان سراسر کشور، ۱۴/۲/۱۳۹۰) در رویکرد ایشان دو خطر سیاست را تهدید می‌کند. یکی این است که سیاست از اخلاق فاصله بگیرد یعنی شیطنتها بر سیاست غلبه پیدا کند؛ هواهای نفسانی اشخاص، سیاست را قبضه کند. آفت دیگر سیاست این است که انسان‌های کوتاه‌بین، کودک‌منش و ضعیف، سیاست را در دست گیرند و زمام سیاست از دست‌های پُر قدرت خارج شود و به دست انسان‌های بی‌کفایت بیفتند. (بیانات در دیدار زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، ۱۲/۱۲/۱۳۸۰) در نگاه آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، فضایل اخلاقی نه‌تنها عنصر هویتی جامعه اسلامی، بلکه زیرساختی اساسی برای تولید، حفظ و توسعه قدرت ملی است. قدرتی که از اخلاق تهی باشد، بی‌ریشه و ناپایدار است؛ اما قدرتی که بر پایه اخلاق استوار گردد، می‌تواند در برابر تهدیدات دوام آورد و مسیر پیشرفت را با مشروعیت و مقبولیت طی کند و این باعث اقتدار و افتخار است.

ایمان

ایمان در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) موتور محرکه‌ی انقلاب، پیشرفت، و مقاومت در برابر دشمنان محسوب می‌شود. ایشان ایمان را منبع الهام، اراده و ایستادگی یک ملت می‌دانند و همواره بر نقش آن در موفقیت‌های تاریخی ملت ایران، مانند پیروزی انقلاب اسلامی، دفاع مقدس و مقاومت در برابر تحریم‌ها تأکید داشته‌اند. «اگر ایمان نباشد، ملت نمی‌ایستد. آنچه جوان ما را به جبهه کشاند، ایمان بود... و امروز هم، ایمان است که کشور را حفظ می‌کند» (بیانات در دیدار مردم قم، ۱۹ دی ۱۳۸۶) از منظر ایشان، ایمان اسلامی نه فقط ضامن نجات فرد، بلکه ستون فقرات قدرت سیاسی و اجتماعی کشور است. آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) همواره بر ترکیب ایمان و عقلانیت در مدیریت جامعه تأکید داشته‌اند و از ایمان به عنوان پایه جهاد علمی، پیشرفت فناوری، و مقاومت در برابر فشارهای خارجی یاد کرده‌اند.

نقش ایمان در تحقق قدرت ملی

در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، ایمان در کنار عناصری مانند اقتصاد، فرهنگ، سیاست و امنیت جایگاهی محوری در اقتدار ملی دارد. هرچند مؤلفه‌های مادی قدرت ملی مانند توان نظامی یا فناوری اهمیت دارند، اما بدون ایمان، این مؤلفه‌ها فاقد عمق و دوام خواهند بود. رهبر انقلاب ایمان را منشأ روحیه جهادی، ایثار، همبستگی و ایستادگی می‌دانند و بر مؤلفه‌هایی که در شرایط بحرانی ضامن بقا کشور بوده‌اند تأکید می‌کند. به نظر ایشان ایمان ملت، سدّی در مقابل جنگ نرم دشمن است. از منظر ایشان، جنگ نرم و تحریف، به دنبال تضعیف ایمان عمومی است تا اراده و اقتدار ملی از درون فرو بریزد. آنچه در این زمینه راهگشا است ایمان و عزت دینی است. «گاهی یک فئه قلیل بر یک جبهه بسیار وسیع و گسترده، به قدرت الهی پیروز می‌شود وقتی که متکی باشد به این ایمان و غیرت دینی.» (بیانات در دیدار مردم قم، ۱۸ / ۱ / ۱۳۹۸) وقتی که رهبری ایمان به خدا را در مسائل عینی، در مسئله مبارزه با استکبار مطرح می‌کند، معنای ویژه‌ای دارد. «ایمان به خدا در این مقام به معنای ایمان به وعده‌های الهی است.» خدای متعال در قرآن وعده‌هایی داده است که این وعده‌ها تخلف‌ناپذیر است. یکی از این وعده‌ها وعده نصرت است. اگر خدا را نصرت کنید خدا به شما ثبات قدم خواهد داد و شما را نصرت خواهد کرد. (بیانات در مراسم سی و چهارمین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی (رحمه‌الله) ۱۴ / ۳ / ۱۴۰۲) بنابراین، در نگاه راهبردی آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، ایمان فقط نیرویی معنوی یا اخلاقی نیست، بلکه عاملی عینی، مؤثر و استراتژیک در تأمین و ارتقای قدرت ملی است. ملّتی که مردمش ایمان درونی عمیق داشته باشند، در برابر فشارها، تحریم‌ها و تهدیدات خارجی مقاومت بیشتری از خود نشان می‌دهند، اعتماد عمومی در آن بالاتر است، مشارکت اجتماعی تقویت می‌شود و مسئولان آن با وجدان کاری و صداقت بیشتری عمل می‌کنند. بدین ترتیب، ایمان در سطح فردی و اجتماعی، پشتوانه‌ای بنیادین برای اقتدار ملی و امنیت پایدار محسوب می‌شود.

ظلم‌ستیزی

ظلم‌ستیزی یکی از اصول محوری و ارزش‌های بنیادین انقلاب اسلامی است که در اندیشه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) جایگاه راهبردی دارد. ایشان ظلم‌ستیزی را نه فقط در عرصه فردی، بلکه به‌عنوان یک اصل سیاسی، اجتماعی و بین‌المللی تعریف می‌کنند. در این زمینه می‌گوید: «در سیاست خارجی، اصول امام عبارت است از ایستادگی در مقابل سیاستهای مداخله‌گر و سلطه‌طلب؛ برادری با ملت‌های مسلمان؛ ارتباط برابر با همه ی کشورها، بجز کشورهایی که تیغ را بر روی ملت ایران کشیده‌اند و دشمنی می‌کنند؛ مبارزه ی با صهیونیسم؛ مبارزه برای آزادی کشور فلسطین؛ کمک به مظلومین عالم و ایستادگی در برابر ظالمان. (بیانات در مراسم بیست و چهارمین سالگرد رحلت امام خمینی، ۱۴/۳/۱۳۹۲)

رهبر انقلاب ظلم‌ستیزی را از ارکان هویت انقلابی می‌دانند و معتقد است انقلاب ما با هدف مقابله با سلطه‌گران و مستکبران به‌وجود آمد. «اساس کار حکومتی که بر اساس دین و بر اساس اسلام به وجود می‌آید، «لَا تَظْلِمُونَ وَ لَا تُظْلَمُونَ» است، اساس کارش مقابله‌ی با ظالم است». (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۷/۱۲/۱۴۰۲) این اصل، یکی از وجوه تمایز اساسی جمهوری اسلامی با دیگر نظام‌هاست. ایران از اول انقلاب تا امروز، پرچم مبارزه با ظلم را بلند کرده‌است و این افتخار ماست. از نگاه ایشان، ظلم‌ستیزی برخاسته از تعالیم اسلام ناب محمدی (ص) است و شامل مبارزه با هرگونه سلطه‌پذیری، استکبار، فساد، تبعیض و بی‌عدالتی در ابعاد مختلف زندگی اجتماعی و سیاسی می‌شود. از نظر رهبری مبارزه با ظلم صرفاً سیاسی نیست بلکه کاملاً مبتنی بر عقیده اسلامی است. «ما اگر چنانچه به توحید اعتقاد داریم، نمی‌توانیم زیر بار زور و ظلم برویم، نمی‌توانیم در مقابل ظالم نایستیم، این طبیعت توحید است». (بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۲۵/۱/۱۳۹۷)

نقش ظلم‌ستیزی در تحقق قدرت ملی

در نگاه راهبردی آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، ظلم‌ستیزی صرفاً یک فضیلت اخلاقی یا شعارسیاسی آرمانی نیست، بلکه یکی از منابع تولید قدرت ملی است. جامعه‌ای که بر پایه مبارزه با ظلم، بی‌عدالتی، فساد و استکبار شکل گرفته باشد، از مشروعیت، انسجام، مشارکت مردمی و توان ایستادگی بالایی برخوردار خواهد بود. قدرت ملی وقتی حاصل می‌شود که ملت احساس کند نظام با ظلم و فساد مقابله می‌کند؛ آن‌گاه پشت سر نظام می‌ایستد. این همان قدرت ملی است. (بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۲۳/۵/۱۳۹۸) ایشان معتقدند که مبارزه با ظلم در سطح داخلی مانند عدالت‌خواهی، مقابله با فساد، رفع تبعیض موجب تقویت انسجام اجتماعی و اعتماد عمومی می‌شود؛ و در سطح بین‌المللی مانند حمایت از ملت‌های مظلوم، مخالفت با استکبار و سلطه‌طلبی موجب افزایش اقتدار منطقه‌ای و الهام‌بخشی جهانی جمهوری اسلامی خواهد شد. ازدیدگاه ایشان موضع‌گیری صریح در مقابل ظلم جهانی، نشان‌دهنده شجاعت و هویت مستقل ملت ایران است. این هویت در استحکام پایه‌های قدرت ملی نقش اساسی ایفا می‌کند. آنچه را که امروز ملت ایران داعیه دارد، عبارت است از مبارزه‌ی با ظلم جهانی، مبارزه‌ی با استکبار جهانی؛ البته این برای خود ملت برکات دارد. (بیانات در دیدار مردم آذربایجان، ۲۶/۱۱/۱۳۹۰). این برکات را می‌توان در اقتدار و شکوه ملی به‌نظره نشست.

در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، ظلم‌ستیزی یکی از ارکان هویت دینی و انقلابی نظام اسلامی و عامل مؤثر در تقویت قدرت ملی است. ملتی که در برابر ظلم داخلی و خارجی سکوت نکند، هم در داخل منسجم و مقاوم خواهد بود و هم در عرصه بین‌المللی جایگاه مقتدر و محترمی خواهد داشت. بنابراین، ظلم‌ستیزی نه تنها یک مسئولیت انسانی و الهی، بلکه یک راهبرد کلان برای حفظ امنیت، مشروعیت و اقتدار ملی است.

نتیجه‌گیری

در منظومه فکری و راهبردی آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، قدرت ملی نه تنها حاصل عوامل سخت‌افزاری مانند اقتصاد، امنیت و فناوری است، بلکه ریشه در ارزش‌های معنوی و انقلابی جامعه اسلامی دارد. یافته‌های مقاله نشان می‌دهد که ارزش‌هایی نظیر استقلال، عدالت‌خواهی، مشارکت مردمی، اخلاق‌مداری، ایمان دینی و ظلم‌ستیزی، صرفاً آموزه‌های اخلاقی یا ایدئولوژیک نیستند، بلکه به مثابه مؤلف قدرت نرم همچون مشروعیت سیاسی، انسجام اجتماعی و مقاومت راهبردی عمل می‌کنند. تحقق قدرت ملی بدون توجه به این ارزش‌ها ممکن نیست. استقلال، مانع وابستگی و نفوذ بیگانگان می‌شود؛ عدالت، مشارکت و رضایت عمومی را تقویت می‌کند؛ مشارکت مردمی، ظرفیت ملی را فعال می‌سازد؛ ایمان، روحیه مقاومت و جهاد را نهادینه می‌کند؛ و ظلم‌ستیزی، ملت را در موقعیت الهام‌بخش و فعال در سطح بین‌المللی قرار می‌دهد.

در نتیجه، قدرت ملی از دیدگاه ایشان، یک مجموعه به هم پیوسته از مؤلفه‌های مادی و معنوی است که در پرتو گفتمان انقلاب اسلامی معنا می‌یابد؛ گفتمانی که به‌طور بنیادین با مکاتب صرفاً مادی‌گرای قدرت در تعارض است و بر «آرمان‌گرایی واقع‌بینانه» استوار است.

پیشنهادها

۱. تدوین الگوی بومی قدرت ملی مبتنی بر ارزش‌های انقلاب اسلامی، با استفاده از گفتمان رهبر انقلاب، به‌ویژه برای نهادهای راهبردی، دانشگاهی و سیاست‌گذار.
۲. بازخوانی منظم و سیستماتیک بیانات رهبری در حوزه‌های امنیت، سیاست خارجی، اقتصاد و فرهنگ با رویکرد قدرت‌ساز، برای تولید دانش بومی در حوزه روابط بین‌الملل و علوم سیاسی.
۳. نهادینه‌سازی ارزش‌های انقلابی در آموزش عمومی و آموزش عالی به‌عنوان مؤلفه‌های راهبردی در ارتقای سرمایه اجتماعی و اعتماد عمومی.
۴. تولید شاخص‌های سنجش قدرت ملی در جمهوری اسلامی ایران با لحاظ مؤلفه‌های ارزشی مانند عدالت، مشارکت مردمی، استقلال و معنویت، جهت بهره‌برداری در برنامه‌ریزی‌های کلان کشور.

منابع

قرآن کریم

۱. ازغندی، علیرضا و مرادی جو، علی جان (۱۳۹۶) نقش گفتمان آرمان گرایی واقع بین در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی دولت سازندگی) نشریه پژوهش های سیاسی و بین المللی « دوره ۸، شماره ۳۳، اسفند
۲. امیرپور، محمدتقی (۱۴۰۱) آرمان گرایی واقع بینانه در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از منظر رهبر معظم انقلاب، معرفت « دوره ۳۱، شماره ۷، مهر
۳. پورمنافی، ابوالفضل و داود، دعاگویان و سهرابی محمد (۱۳۹۷) بازشناسی مولفه‌های فرهنگ دفاعی و قدرت ملی در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) فصلنامه راهبرد، دوره: ۲۷، شماره: ۳
۴. دهسیری، محمد رضا (۱۳۷۸) آرمان گرایی و واقع گرایی در سیاست خارجی از دیدگاه امام خمینی (ره) سیاست خارجی تابستان ۱۳۷۸، سال سیزدهم - شماره ۲.
۵. قنبری، سمیه و آذر شب، محمد تقی و موسوی، سید محمد رضا (۱۳۹۵) استحکام درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران در اندیشه ی مقام معظم رهبری؛ با تاکید بر مولفه های دفاعی - امنیتی، پژوهشهای سیاسی جهان اسلام زمستان ۱۳۹۵ - شماره ۲۱.
۶. خامنه ای، سید علی (۱۳۹۰) بیانات در دیدار مردم آذربایجان، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/newspart-index?tid=۱۳۴۲>
۷. خامنه ای، سید علی (۱۳۸۰) بیانات در دیدار زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/newspart-index?tid=۲۲۴۲>
۸. خامنه ای، سید علی (۱۳۹۰) بیانات در دیدار جمعی از معلمان سراسر کشور، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/newspart-index?tid=۱۲۴۰۰&year=۱۳۹۰>
۹. خامنه ای، سید علی (۱۳۸۸) بیانات در خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/newspart-index?tid=۲۲۴۲>
۱۰. خامنه ای، سید علی (۱۳۹۷) بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/newspart-index?tid=۱۳۴۳>
۱۱. خامنه ای، سید علی (۱۴۰۲) بیانات در مراسم سی و چهارمین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/newspart-index?tid=۱۲۰۰>
- ۱۲.
۱۳. خامنه ای، سید علی (۱۳۹۸) بیانات در دیدار مردم قم، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/newspart-index?tid=۱۲۰۰>
۱۴. خامنه ای، سید علی (۱۴۰۲) بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/newspart-index?tid=۱۳۴۳>
۱۵. خامنه ای، سید علی (۱۳۹۲) (بیانات در مراسم بیست و چهارمین سالگرد رحلت امام خمینی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/newspart-index?tid=۱۳۴۳۱>
۱۶. خامنه ای، سید علی (۱۳۹۴) بیانات در دیدار ائمه جمعه سراسر کشور، مردم، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/speech-content?tid=۳۱۸۴۷>

۱۷. خامنه ای، سید علی (۱۳۹۸) دیدار با اқشار مردم). مردم، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/speech-content?id=44827>
۱۸. خامنه ای، سید علی (۱۳۹۵) بیانات در اولین کنگره بین المللی نهج البلاغه، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/speech-content?id=23349>
۱۹. پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: (۱۳۹۵ / ۳ / ۱۴) <https://farsi.khanehni.ir/speech-content?id=33259>
۲۰. خامنه ای، سید علی (۱۳۸۰) بیانات پس از مراسم تنفیذ حکم ریاست جمهوری آقای سید محمد خاتمی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/speech-content?id=7667>
۲۱. خامنه ای، سید علی (۱۳۶۹) (بیانات در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی و مسئولان ستاد برگزاری دهه ی فجر انقلاب، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/speech-content?id>
۲۲. خامنه ای، سید علی (۱۳۷۹) بیانات در جلسه ی پرسش و پاسخ دانشجویان دانشگاه صنعتی امیرکبیر، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/speech-content?id=7633>
۲۳. خامنه ای، سید علی (۱۳۹۹) سخنرانی نروزی خطاب به ملت ایران، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/news-part-index?tid=1031#92023/>
۲۴. خامنه ای، سید علی (۱۳۷۱) بیانات در دیدار مسئولان دستگاه قضایی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/speech-content?id=2649>
۲۵. خامنه ای، سید علی (۱۳۷۱) بیانات در دیدار کارگزاران نظام، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/speech-content?id=2650>
۲۶. خامنه ای، سید علی (۱۴۰۰) بیانات در نخستین دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت سیزدهم، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: (۱۴۰۰ / ۶ / ۱) <https://farsi.khanehni.ir/news-part-index?tid=1031>
۲۷. خامنه ای، سید علی (۱۳۷۱) بیانات در دیدار مسئولان دستگاه قضایی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/speech-content?id=2649>
۲۸. خامنه ای، سید علی (۱۳۸۲) بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان زنجان، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/news-part-index?tid=1031>
۲۹. خامنه ای، سید علی (۱۳۹۰) بیانات در دیدار مردم قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/news-part-index?tid>
۳۰. خامنه ای، سید علی (۱۳۹۴) بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/news-part-index?tid=1140>
۳۱. خامنه ای، سید علی (۱۴۰۴) (بیانات در مراسم سالگرد ارتحال امام خمینی (ره)، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: (۱۴۰۴ / ۳ / ۱۴) <https://farsi.khanehni.ir/speech-content?id=53057>
۳۲. خامنه ای، سید علی (۱۳۹۴) بیانات در دیدار دانش آموزان و دانشجویان، پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/news-part-index?tid=2710>

۳۳. خامنه‌ای، سید علی (۱۴۰۱) (بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/newspart-index?tid=۲۷۱۰>
۳۴. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۷) بیانات در دیدار زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/newspart-index?tid=۲۷۱۰>
۳۵. خامنه‌ای، سید علی، ۱۴/۳/۱۳۹۸) قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/speech-content?i d=۵۲۸۴۷>
۳۶. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۱) بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/newspart-index?tid=۲۷۱۰>
۳۷. خامنه‌ای، سید علی (۱۴۰۲) بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/speech-content?i d=۵۳۷۶۲>
۳۸. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۵) بیانات در مراسم بیست و هفتمین سالگرد رحلت امام خمینی، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/speech-content?i d=۳۳۲۵۹>
۳۹. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۶) بیانات در دیدار دانشجویان دانشگاه‌های استان یزد، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/speech-content?i d=۳۴۱۶> (۸۶)
۴۰. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۶) بیانات در دیدار دانشجویان، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/speech-content?i d=۳۶۷۷۵>
۴۱. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۴) بیانات در در جمع نیروهای مسلح، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/speech-content?i d=۲۹۵۳۸>
۴۲. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۱) بیانات در دیدار با کارگران، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/speech-content?i d=۲۹۵۶۶>
۴۳. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۷) بیانیه «گام دوم انقلاب» خطاب به ملت ایران، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/speech-content?i d=۶۱۴۷۸>
۴۴. خامنه‌ای، سید علی (۱۴۰۳) بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مردمی در آستانه انتخابات ریاست جمهوری، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/speech-content?i d=۶۱۴۷۸>
۴۵. خامنه‌ای، سید علی (۱۴۰۴) بیانات مقام معظم رهبری در دیدار دیدار بیانات در مراسم سی و ششمین سالگرد ارتحال امام خمینی، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/ot hers-di al og?i d=۶۱۴۵۲>
۴۶. خامنه‌ای، سید علی (۱۴۰۳) بیانات مقام معظم رهبری در دیدار دیدار با نخبگان دانشگاهی، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/speech-content?i d=۵۶۷۰۱>
۴۷. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۲) بیانات مقام معظم رهبری در دیدار دیدار فرماندهان نیروی هوایی، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanenei.ir/newspart-index?i d=۲۵۲۶۰&nt=۲&year=۱۳۹۲&i d=۱۱۴۱>
۵۱. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۲) بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با کارگزاران نظام،

۵۲. خامنه ای، سید علی (۱۳۸۲) بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با جمعی از کشاورزان، ایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله

العظمی خامنه‌ای، قابل مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/audi-o-content?id=۲۳۵۰۹>

۵۳. خامنه ای، سید علی (۱۳۹۲) بیانات در دیدار با دانشجوینان، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، قابل

مشاهده درگاه اینترنتی: <https://farsi.khanehni.ir/newspart-index?id=۲۳۳۴۶>

۵۴. خمینی، روح‌الله. (۱۳۷۸). صحیفه امام. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.

1. David Dessler. (۱۹۸۹). **What's at Stake in the Agent-Structure Debate? International Organization**, ۴۳(۳), ۴۴۱-۴۷۳.
2. doyle michael (۲۰۱۲) **liberal ismand foreign pol icy in s. smith a. hadfi el d and t dunne eds foreign**
3. Dwsler David (۱۹۸۹) **what is at stake in the Agent- structure Debate? Inter national Organi zati on** ۴۳.۳: ۴۴۱-۴۷۳.
۴. M chael WDoyle e. (۲۰۱۲). **Li beral ismand Wörl d Pol i ti cs. Ane ri can Pol i ti cal Sci ence Revi ew**
۵. **pol i cy theori es art ors cases oxf ord oxf ord uni versi ty press**